

**ОЩЕ ЗА ОБХВАТА НА СЛОВООБРАЗОВАТЕЛНАТА КАТЕГОРИЯ
NOMINA INSTRUMENTI (NINSTR) И ЗА СЛОВООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ
ПАРАФРАЗИ НА ДЕРИВАТИТЕ СЪС ЗНАЧЕНИЕ *СРЕДСТВО*
ЗА *ДЕЙСТВИЕ* ВЪРХУ МАТЕРИАЛ ОТ БЪЛГАРСКИ ФОРМАЦИИ
СЪС СУФИКС *-А/-Я* (ПЪРВА ЧАСТ)**

ИГНАЦИЙ М. ДОЛИНСКИ
ВАРШАВСКИ УНИВЕРСИТЕТ
i.m.dolinski@wp.pl

Цел на статията е да направи преглед и анализ на концептуалната рамка и методологията, използвана от Вяра Малджиева в 9-и том на *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska (Българско-полска съпоставителна граматика)*, посветен на словообразуването. В общи линии авторът (който се опира в работата си върху същите теоретични предпоставки като възприетите в трансформационно-генеративната граматика на Ноам Чомски и в анализа на предикатно-аргументната структура или семантичните роли на Чарлз Дж. Филмор) изразява съгласие с класификацията на Малджиева. Независимо от това той предлага масивът от словообразователни подкатегории на Nomina Instrumenti да се разшири, като в него се включат тези словообразователни групи, които могат да бъдат описани чрез реални словообразователни парафрази (квазиинструментът – част от тялото на субекта, използвана при дадено действие; NInstr|NLocī – съдове, използвани за изпълнението на някаква действие; логическият инструмент – текстове и жестове, които могат да бъдат описани чрез словообразователна парафраза; и формулата „средство на средството“, използвана при определяне на съвременните постижения в технологиите, по-близка по значение до безличния изпълнител на действие). Предложена е една по-строга конструкция на словообразователните парафрази с неизразен предикат (т.е. за дериватите, образувани от съществителни имена); аргументацията се опира върху анализ на група български деривати със значение Nomina Instrumenti, отделена въз основа на формален признак (формации от женски род със суфикс *-а/-я*).

Ключови думи: семантични роли, Nomina Instrumenti, словообразователна парафраза

**CATEGORIES AND WORD FORMATION PARAPHRASES OF DERIVATIVES
REFERRING TO MEANS OF ACTIVITY (NINSTR): THE EXAMPLE
OF BULGARIAN WORDS FORMED WITH THE *-А/-Я* SUFFIX (FIRST PART)**

IGNACY DOLIŃSKI
UNIVERSITY OF WARSAW
i.m.dolinski@wp.pl

The aim of the article is to provide an overview and analysis of the conceptual framework and methodology used by Vyara Maldzhieva in the 9th volume of *Gram-*

tyka konfrontatywna bulgarsko-polska (Bulgarian-Polish Contrastive Grammar) devoted to word formation. Overall, the author (who bases his work on the same theoretical assumptions as the ones adopted in Noam Chomsky's transformational-generative grammar and the analysis of predicate-argument structure or semantic roles, cf. Charles J. Fillmore) agrees with Maldzhieva's classification. However, he suggests that the array of word formation sub-categories of Nomen Instrumenti should be broadened so as to include derivative groups which can be described via real word formation paraphrases (the Quasi-Instrument – part of the Subject's body used for a given activity, NInstr|NLoc – vessels used to perform an activity, logical Instrument – texts and gestures which can be described via word formation paraphrase, and „tool of the tool” formula expressing today's advancements in technology, closer in meaning to an impersonal agent). A more rigid construction of word formation paraphrases is proposed with unexpressed predicates (i.e., derivatives coming from nouns); the argumentation is based on an analysis of one group of Bulgarian derivatives referring to Nomen Instrumenti separated on formal grounds (feminine derivatives with the *-a/-я* suffix).

Keywords: semantic roles, Nomen Instrumenti, word formation paraphrase

ЛИТЕРАТУРА

- Барболова 1989: Барболова, З. Имена за инструменти със суфикс **-ач** в българските диалекти. – *Език и литература*, XLIV, 3, с. 81–90.
- Долински 1989: Долински, И. Няколко бележки върху категорията Nomina Instrumenti в българския език. – В: *Втори международен конгрес по българистика. Доклади*, т. 23, Млади българисти. Колоквиум. София, с. 109–113.
- Людсканов, Янакиев 1968: Людсканов А., М. Янакиев. Попытка создания генерирующей модели словообразования на основе языка-посредника при автоматическом переводе. – *Славянская филология*, X, с. 149–162.
- Радева 1987: Радева, В. Българското словообразуване. София.
- Станишева 1958: Станишева, Д. С. Творительный инструментальный. – В: *Творительный падеж в славянских языках*, ред. С. Бернштейн, Москва, с. 76–126.
- Bogusławski 1974: Bogusławski, A. Preliminaries for Semantic-Syntactic Description of Basis Predicative Expressions with Special Reference to Polish Verbs. – W: *O predykacji. Materiały Konferencji Pracowni Budowy Gramatycznej Współczesnego Języka Polskiego IBL PAN, Zawoja 14–16.XII.1972*, red. A. Orzechowska i R. Laskowski, Wrocław, s. 39–57.
- Chomsky 1982: Chomsky, N. Zarys teorii składni, tłum. I. Jakubczak, Wrocław (oryg. *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge 1965).
- Doliński 1990: Doliński, I. Bułgarskie i polskie nazwy środków czynności. – W: *Językowe studia balkanistyczne*, t. II, red. M. Korytkowska, V. Koseska-Tosze-wa, Warszawa, s. 21–26.
- Doliński 1993: Doliński, I. Bułgarskie nazwy środków czynności (NInst) z sufiksem *-tel*. – W: *Studia gramatyczne bułgarsko-polskie*, red. V. Koseska-Tosze-wa, M. Korytkowska, t. V–VI, Warszawa, s. 71–78.
- Doliński 1999: Doliński, I. Bułgarskie nazwy środków czynności (w porównaniu z polskimi). – *Prace Filologiczne*, t. XLIV, s. 107–112.
- Fillmore 1968: Fillmore, Ch. J. The Case for Case. – In: *Universals in Linguistics*

- Theory*, New York, p. 1–88.
- Fillmore 1969: *Fillmore, Ch. J.* Types of Lexical Information, – In: *Studies in Syntax and Semantics*, ed. by F. Kiefer, Dordrecht, p. 109–137.
- Gramatyka 1992: *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska*, t. 5: Korytkowska M., *Typy pozycji predykatowo-argumentowych*, Warszawa.
- Gramatyka 2009: *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska*, t. 9: Maldjieva V., *Słowotwórstwo*, Warszawa.
- Gramatyka – Morfologia 1984: *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkowska, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa.
- Grochowski 1975: *Grochowski, M.* Środek czynności w strukturze zdania. Narzędzie, substancja, materiał. Wrocław.
- Ivić 1954: *Ivić, M.* Značenja srpskohrvatskog instrumentala i njihov razvoj (sintaksičko-semantička studija). Beograd.
- Kleszczowa 1981: *Kleszczowa, K.* Ograniczenia semantyczne w procesie derywacji nazw narzędzi. – *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego*, nr 437. Katowice.
- Kleszczowa 1975: *Kleszczowa, K.* Struktura semantyczna rzeczowników odczasownikowych z przyrostkiem **-acz**. – *Poradnik Językowy*, z. 10, s. 539–545.
- Korytkowska 1984a: *Korytkowska, M.* Kategoria przypadku semantycznego (na materiale języka polskiego, bułgarskiego i serbsko-chorwackiego). – W: *Studia konfrontatywne polsko-południowosłowiańskie*. Wrocław, s. 11–38.
- Korytkowska 1984b: *Korytkowska, M.* Teoria przypadków semantycznych w konfrontatywnym badaniu języka bułgarskiego i polskiego. – *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, XXII, s. 87–104.
- Krasnowolski 1909: *Krasnowolski, A.* Systematyczna składnia języka polskiego. Warszawa.
- Łoś 1904: *Łoś, J.* Funkcje narzędnika w języku polskim. Kraków.
- Ordęga 1990: *Ordęga, G.* Propozycja opisu semantycznego czeskich verbów dicendi. – *SFPS XXVI*, s. 197–204.
- Wierzbicka 1969: *Wierzbicka, A.* Dociekania semantyczne. Wrocław.

✉ *Игнаций М. Долински / Ignacy Doliński*
University of Warsaw
Institute of Western and Southern Slavic Studies
Krakowskie Przedmieście 26/28,
00-927 Warszawa, Poland